



Nederlands  
Jeugdinstituut

Bernard van Leer  FOUNDATION



Nederlands  
Centrum  
Jeugdgezondheid



TNO innovation  
for life



hogeschool  
Leiden

## Een gezonde, kansrijke en veilige nieuwe generatie

### *Investeren in 1001 kritieke dagen*

*We doen een oproep aan de landelijke en lokale politiek om meer aandacht te besteden in beleid, professionalisering en contractering aan een gezonde, veilige zwangerschap, krachtig ouderschap en de eerste levensfase van een kind. Alleen dan investeren we echt in een gezond, veilig en kansrijk opvoed- en opgroeiklimaat van een nieuwe generatie.*

*Het vraagt van landelijke en lokale partners - politiek, beleid, uitvoering en organisaties – dat zij over de grenzen van hun eigen verantwoordelijkheid integraal kijken naar wat aanstaande moeders, toekomstige ouders en het jonge kind in hun eigen leefomgeving nodig hebben om hun nieuwe verantwoordelijkheden aan te kunnen. Dat gaat verder dan alleen medische zorg en ondersteuning. Zorg en ondersteuning zijn vaak pas effectief, wanneer omgevingsfactoren (sociaal, maatschappelijke stressoren), ouderfactoren (medisch, psychisch en sociaal) en kindfactoren (medisch en psychisch) tegelijkertijd worden aangepakt. Vaak is het organiseren van werk, inkomen, schuldenbeheer en een sociaal netwerk – waardoor (aanstaande) ouders stress bestendig worden - voorwaarden scheppend om feitelijk te werken aan de eigen gezondheid.*

*Kortom: de verbinding tussen medisch, mentaal en sociaal – vanuit integraal perspectief – is nodig om een gezonde, kansrijke en veilige nieuwe generatie te verwezenlijken. Dat betekent ook dat we de huidige interventies beter op elkaar laten aansluiten. We willen graag het momentum van het laatste algemeen overleg van de Tweede Kamer benutten om hiervoor aandacht te vragen.*

*Deze oproep bouwt voort op het Manifest 1001 Kritieke Dagen en de TNO White Paper Investing in the first 1000 days for a healthy future. Samen met de initiatiefnemers van beide bewegingen geven we vervolg aan een verdere concretisering van deze ontwikkeling.*

- Elk kind verdient de best mogelijke start van zijn leven en een optimale kans op een gezonde, kansrijke en veilige toekomst. De goede ontwikkeling van de lichamelijke, emotionele en psychische gezondheid in de eerste jaren is belangrijk en de basis voor gelijke kansen in latere jaren. Een vruchtbare start begint veel eerder dan het moment van geboorte, namelijk vanaf het moment van conceptie en eigenlijk al daarvoor.
- Hiermee bouwen we voort op het Manifest 1001 Kritieke Dagen, naar voorbeeld van het Engelse Manifesto 1001 Critical Days. Het manifest is een hartenkreet om in Nederland een (wetenschappelijk onderbouwde) visie op het belang van een gezonde en veilige ouder-kindrelatie als basis te nemen voor beleid en uitvoering van hulp en begeleiding aan (aanstaande) ouders, ondersteund door 150 koepels, beroepsverenigingen,

instellingen en wetenschappers. Dit wordt onderstreept door de TNO White Paper *Investing in the first 1000 days for a healthy future*.

- We sluiten aan bij deze hartenkreet en roepen landelijke en lokale partijen op tot actie over te gaan, vanuit integraal perspectief en gericht op een breed continuüm van gezond & veilig tot ongezond & onveilig. Zonder schotten tussen somatische, psychische en maatschappelijke hulp, zorg en ondersteuning of tussen hulp, ondersteuning en zorg aan de volwassene, zwangere en het kind. Samen wordt gekeken naar wat een gezin nodig heeft – in de volle breedte – om (naar vermogen) deel te nemen aan de samenleving. We benadrukken hierbij graag vijf pijlers.
- **Begin vroeg: investeer vóór de conceptie, tijdens de zwangerschap en in de eerste levensjaren van het kind:** Een goede start in het leven begint veel eerder dan het moment van geboorte, namelijk vanaf het moment van conceptie en eigenlijk al daarvoor. De staat van de gezondheid van de ouders – in medisch, sociaaleconomisch en mentaal opzicht – voor en tijdens de zwangerschap is van invloed op de toekomstige gezondheid van het kind. Een belangrijke vraag is of de foetus zich ontwikkelt in een gezond en veerkrachtig lichaam, waarin chronische stress wordt voorkomen. Het is van cruciaal belang dat hiervoor vóór en tijdens de zwangerschap aandacht en ondersteuning is, maar ook dat de toekomstige ouder(s) – en hun omgeving – zich bewust zijn van het effect van de status van hun lichaam en levenswijze (en onderlinge relatie) op de ontwikkeling van het kind. Naast medische (ondersteunings)vragen zijn de psychosociale omstandigheden en mogelijke ondersteuningsbehoefte daarin, net zo belangrijk.
- **De impact van vroegsignalering.** De impact van een goede start op de rest van het leven, vereist dat kennis van de vroege ontwikkeling meer onder de aandacht wordt gebracht (bij voorkeur via scholing door de disciplines heen) en dat ondersteuningsvragen vroegtijdig worden gesignaleerd en direct worden opgepakt. Vroegtijdig signaleren en investeren leidt op termijn tot hogere maatschappelijke baten en minder maatschappelijke kosten. De effecten van vroegtijdige interventies zijn inmiddels wetenschappelijk aangetoond. Het vergroot niet alleen de vitaliteit maar ook ontwikkelingskansen van alle ouders en kinderen. Op basis van wetenschappelijk onderzoek is inzichtelijk gemaakt dat vroegtijdige interventies voor, tijdens en na de zwangerschap op lange termijn onder meer leiden tot betere schoolprestaties, minder gedragsproblematiek, minder delinquent gedrag en minder beroep op hulp. Daarnaast heeft het een gunstige invloed op het welzijn van de ouders en de partnerrelatie.
- **Geef aandacht aan veerkrachtig ouderschap:** Vader of moeder worden, is één van de meest ingrijpende dingen in het leven. Dit geldt voor *alle* ouders. Ieder gezin beweegt zich gedurende het leven over de dimensie van zelfredzaamheid naar periodes van kwetsbaarheid en minder zelfredzaamheid. Afhankelijk van gebeurtenissen, eigen mogelijkheden en mogelijkheden van het kind. Zowel zelfredzame als minder zelfredzame ouders dienen zich te herkennen in voorlichtingscampagnes en interventies, zonder afgeschrikt te worden door positieve of negatieve connotaties. Er is nog weinig aandacht voor (de voorbereiding op) het ouderschap, de onderlinge relatie tussen ouders, het versterken van de relatie met het kind en positief opgroeien. Wanneer geïnvesteerd wordt in een gezonde, kansrijke en veilige start voor ouder en kind kunnen we met elkaar maatschappelijke uitdagingen als armoede, kindermishandeling, (vecht)scheidingen, sociale uitsluiting en eenzaamheid beter het hoofd bieden.
- **Focus op een veilige en gezonde hechting.** Naast het bovenstaande is de sociaal-emotionele ontwikkeling tijdens de hechtingsperiode na de geboorte van groot belang voor het gezond, veilig en kansrijk opgroeien van een kind. Juist in de eerste 1001 dagen ontwikkelen alle vitale systemen van een kind zich. Meer aandacht voor stimulering en

hechting in deze periode maakt verschil voor de rest van het leven. De lichamelijke-, sociaalemotionele- en hersenontwikkeling dienen optimaal gestimuleerd te worden. Daarbij is het reduceren van stress bij alle gezinsleden van belang. Dit alles vraagt vanaf het allereerste begin dat ouders signalen van hun kind herkennen, erkennen en op anticiperen.

- **Verbind medische en sociale zorg.** Gezond, kansrijk en veilig opgroeien vraagt om een expliciete verbinding tussen medische en sociale hulp, ondersteuning en zorg. Dat is niet vanzelfsprekend, maar wel noodzakelijk. Veilig en gezond opgroeien omvat verschillende leefgebieden die van invloed zijn op elkaar. Het is van belang dat (semi-) professionals die in aanraking komen met (aanstaande) ouders en gezinnen zich bewust zijn van het belang van een gezonde start. Zorg en medische ondersteuning van de (aanstaande) ouders is niet de enige (en vaak ook niet de eerste) opgave. De medische zorg en ondersteuning zijn vaak pas effectief, wanneer mogelijke stress elementen (zoals het ontbreken van werk, inkomen, schuldenbeheer en een sociaal netwerk) zijn weggenomen. Daarna ontstaan pas de voorwaarden om te werken aan de eigen gezondheid en veiligheid. Als de basis op orde is, blijkt zorg en ondersteuning effectiever. En andersom: werk, inkomen en een sociaal netwerk blijven beter behouden als effectieve medische en psychische zorg aandacht en tijd krijgen om hun werk te doen. Verschillende medische en sociale beroepsgroepen (zoals wijkteammedewerkers, (sociaal) verpleeg- en verloskundigen, huisartsen, gynaecologen, etc.) zullen elkaars toegevoegde waarde en expertise – nog meer – moeten ontdekken.
- Met de maatschappelijke en politiek-bestuurlijke ontwikkelingen, die de afgelopen periode hebben plaatsgevonden, zijn er meer dan ooit kansen om bij te dragen aan een goede start. Met jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning en inkomens- en re-integratie-ondersteuning gedecentraliseerd naar gemeenten, is zowel in beleid als uitvoering de aandacht verlegd naar ondersteuning, hulp en zorg dichtbij in de eigen leefomgeving. Dit past bij nieuwe principes als eigen regie en eigen kracht, zelfredzaamheid, een pedagogische civil society pedagogische civil society – *it takes a village to raise a child*.
- Er is een breed palet aan complementaire interventies beschikbaar. Vanuit verschillende programma's en interventies wordt er in Nederland bijgedragen aan gezondheid en gezondere levensstijl van aanstaande ouders, veilige hechting, vroegsignalering van zowel sociale als medische vragen en samenhangende, vroegtijdige interventies. Gemeenten en zorgorganisaties dienen meer zicht te krijgen op waar deze interventies voor (aanstaande) ouder(s) in hun gemeenten van toegevoegde waarde zijn, wat de werkende bestanddelen zijn en wat voor wie, in welke omstandigheden en bij welke condities werkt. Het is belangrijk dat gemeenten zich bewust zijn van de thematiek en de impact van eerste fase, gezien de lokale verantwoordelijkheden en de belangrijke regierol van de gemeente, opdat de uitvoering hiertoe geëquipeerd wordt.
- Dat betekent dat bij betrokken medische én sociale professionals, beleidsmakers en lokale en landelijke politici aandacht, inzet en beleid ontwikkeld moet worden, om er feitelijk voor te zorgen dat zo vroeg mogelijk geïnvesteerd wordt in een werkend toekomstperspectief voor alle kinderen. De kennis en interventies zijn er, maar het thema wordt nog onvoldoende als urgent ervaren. Het is cruciaal om te kijken naar het kind in de volledige context en interventies beter op elkaar te laten aansluiten.
- We roepen op tot een hecht bondgenootschap van lokale en landelijke politiek, gemeenten, zorgorganisaties en aan professionals die werkzaam zijn in het medische, sociale domein en jeugdhulp om bij te dragen aan gezonde nieuwe generaties met complementaire interventies. Dit vraagt meer bewustzijn, toegeruste professionals en

effectief aanbod. Het is belangrijk om de handen echt in elkaar te slaan, integraal te werken en te ontschotten.

*The Bernard van Leer Foundation  
Het Nederlands Jeugdinstituut  
Het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid  
TNO  
Lectoraat Ouderschap en Ouderbegeleiding, Hogeschool Leiden*

Dit paper is opgesteld met kennis en expertise van een brede vertegenwoordiging van het veld, waaronder de initiatiefnemers van het Manifest 1001 Kritieke Dagen. We danken alle partners voor hun inhoudelijke inbreng. In gezamenlijkheid en verbondenheid blijven we invulling geven aan bovenstaande beoogde ontwikkelingen

**Vragen of suggesties? Neem contact op met:**

- Leontien Peeters, Country representative Nederland, Bernard van Leer Foundation, [Leontien.Peeters@bvleerf.nl](mailto:Leontien.Peeters@bvleerf.nl)
- Sofie Vriends, Directeur Gezond en Veilig Opgroeien, Nederlands Jeugdinstituut, [S.Vriends@nji.nl](mailto:S.Vriends@nji.nl)
- Igor Ivakic, Directeur Nederlands Centrum Jeugdgezondheid, [iivakic@ncj.nl](mailto:iivakic@ncj.nl)
- Symone Detmar, Hoofd programma Jeugd, gezond en veilig opgroeien, TNO, [Symone.detmar@tno.nl](mailto:Symone.detmar@tno.nl)

**Zie ook:**

- [TNO White Paper Investing in the first 1000 days for a healthy future](#)
- [Manifest 1001 Kritieke Dagen](#)